

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Житомирський державний університет імені Івана Франка (Україна)

Донбаський державний педагогічний університет (Україна)

Маріупольський державний університет (Україна)

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Україна)

Зеленогурський університет (Польща)

Дилема війни/миру в постгуманному світі

Збірник наукових праць

(за матеріалами міжрегіонального науково-практичного семінару
із міжнародною участю, 28-29 квітня 2017 року, м. Житомир)

Житомир - 2017

Редакційна колегія

Поліщук О. П. — голова редколегії, доктор філософських наук, професор (м. Житомир), **Троха Богдан**, доктор габілітований, професор ZU (м. Зелена Гура), **Журба М. А.**, доктор філософських наук, професор (м. Рубіжне), **Козловець М. А.**, доктор філософських наук, професор (м. Житомир), **Сабадаш Ю. С.**, доктор культурології, професор (м. Маріуполь), **Сейко Н. А.**, доктор педагогічних наук, професор (м. Житомир), **Слющинський Б. В.**, доктор соціологічних наук, професор, член-кореспондент Української академії політичних наук, академік Академії наук Вищої школи України (м. Маріуполь), **Федь В. А.**, доктор філософських наук, професор (м. Слов'янськ)

Рецензенти:

Герасимчук А. А., доктор філософських наук, професор

Ковтун Ю. В., кандидат філософських наук, доцент

Мельничук В. В., кандидат філософських наук, доцент

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 15 від 23 червня 2017 року)

Д 27 **Дилема війни/миру в постгуманному світі** : зб. наук. пр. (за матеріалами міжрегіонального науково-практичного семінару із міжнародною участю, 28-29 квітня 2017 року, м. Житомир) / За ред. О. П. Поліщук, Б. Троха, М. А. Журби та ін. — Житомир, 2017. — 72 с.

У збірнику вміщено наукові праці за матеріалами доповідей і тез викладачів, докторантів, аспірантів на міжрегіональному науково-практичному семінарі із міжнародною участю «Дилема війни/миру в постгуманному світі» (28-29 квітня 2017 року, м. Житомир), присвячених актуальним проблемам філософських, культурологічних, соціологічних, психологічних наук, які пов'язані із розвитком соціуму в умовах постгуманізму, трансгуманізму й викликів сьогодення.

Збірник буде корисним студентам, аспірантам, докторантам, викладачам вищих навчальних закладів та всім, хто цікавиться проблемами постгуманізму, трангуманізму, біоетики.

Микола Козловець

(м. Житомир)

orcid.org/0000-0002-5242-912x

ІСТОРІОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС: ВІД ХАОСУ ЕКЗИСТЕНЦІЙНИХ СУДЖЕНЬ ДО ТВОРЕННЯ СМИСЛІВ

За час, що минув після проголошення незалежності, Україна опинилася у глибокій світоглядній кризі. В історіософському дискурсі про державність, економіку, культуру, традиції, мову, історію тощо панує подія, хаотичність, випадковість, буденність, поверховість, тактика, а не стратегія. Спостерігається домінування ірраціонального елементу в структурі історіософського дискурсу та його підміни міфологічно-поетичним, творенням симулякрів. В Україні фактично відбувається імітація історіософського дискурсу, йому бракує структурованості, масштабу, глибини. Має місце й символічний паралелізм, використання одних і тих самих образів альтернативних універсумів із різним смисловим наповненням. Ми не сформували модерністського бачення України. Її екзистенція (існування) постає як низка суперечностей.

Історіософський дискурс в Україні, як важливий і невід'ємний агент комунікації, носій і ретранслятор смислів, цінностей, ідей, образів, думок, інтерпретацій та інших ментальних і віртуальних утворень, перебуває у прикметному протиріччі: з одного боку, над ним домінують евфемізми абстрактності, дискусії майже не ведуться навколо екзистенційних проблем національного буття українців, а з другого, – на публічний дискусії лежить відбиток бажання розважитися й отримати задоволення від скандалу. Тоді як чуттєве українське суспільство потрібно наситити інтелектуально, якісними смислами, щоб люди розуміли, що насправді відбувається в країні.

Відтак українці мають гостру потребу в надолуженні втраченого історіософського дискурсу як осмислення свого буття: буття минулого, нинішнього й майбутнього. Саме дискурсу, а не дискусії, як слушно наголошує М. Басараб, бо остання є лише однією його складовою. Дискурс – це практика постійної інтеріоризації, відтворення спільного колективного досвіду. Обмірковуючи свою екзистенцію та постійно відтворюючи спільний національний досвід у мові, звичаях, оцінках, вчинках або цілепокладанні, ми увесь час наповнюємо нашу спільноту сенсом [1, с. 5].

Українській інтелектуальній еліті варто, врешті-решт, справитися зі станом «світоглядної аномії», з «хаосом екзистенційних суджень» (за термінологією М. Вебер), вийти із усамітненості, замкнених комірчин

духовних рефлексій, припинити вдовольнятися діогенівським аскетизмом. Політика (ре-)конфігурації історіософського дискурсу пов'язана з виробленням правил комунікації щодо значущих соціальних, політичних, економічних, освітньо-культурних, релігійних, етнічних та інших проблем українського соціуму. Модернізація всіх сфер суспільного буття України передбачає змістовну, світоглядно-телеологічну і парадигмальну перебудову життєдіяльності. В українському суспільстві має відбутися перехід від монологічного до діалогічного комунікативного зв'язку, який визначатиме усю сукупність міжлюдських стосунків на всіх рівнях і підрівнях: міжіндивідуальному, культурному, соціальному, міжетичному, правовому, етичному та ін. [2, с. 160-164]. Визначальну місію в творенні ментальних смислів і констант духовного життя українців має відігравати філософія. В Україні, на жаль, відсутній масовий запит на філософську думку. Маргінальність інтелектуальної ролі філософії, узурпація її суспільної ніші численними псевдоекспертами, які, по суті, створюють у масовій свідомості лише ілюзію інтелектуального дискурсу, певне відчуття втрати філософією (як і гуманітаристикою загалом) своєї культурної місії є великою загрозою не тільки для розвитку філософії, а й для українського суспільства загалом, що постало перед новими політичними, моральними, культурними та геополітичними викликами. Більше того, філософам сьогодні доводиться виправдовуватися і доводити значущість того, чим вони займаються.

Роль філософії не зводиться лише до обґрунтування засад наукового пізнання, загальносвітоглядних ефектів чи підтримання потенціалу раціональності суспільства. Саме філософія сприяє становленню «влади вишколеного розуму як інтелектуальної та соціальної сили», «набуттю хисту розсудливості, проникливості, прозорливості, мудрості, філософської налаштованості, інтелектуального самовладання та спокою» (Дж. Генрі Ньюмен), динамізації інтелектуального простору сучасної України.

Ми поділяємо думку Є. Андроса про те, що в українському суспільстві має відбутися перехід від монологічності до діалогічності. Між усіма суб'єктами соціальної взаємодії, у всіх сферах суспільного життя має бути налагоджений конструктивний комунікативний процес, діалог, у межах якого людина буде відчувати себе безпосереднім учасником дискурсу, рівноправним членом соціальної спільноти, що, в свою чергу, сприятиме подоланню її відчуженості, самотності й формуванню почуття єдності з іншими. А сам діалог – це здатність почути «іншого», побачити в «чужому» «своє» й «чуже» в «своєму», ствердження принципу толерантності замість

ще не зжитого: «хто не з нами, той проти нас» [2, с. 164]. Філософія, таким чином, доводить індивідуальну самосвідомість до цілісного світорозуміння, подаючи досвід філософського пізнання як діалог епох, особистостей, діалог мислителя і суспільства, діалог багатьох «Я», пов'язаних однією проблемою, ситуацією, ідеєю, світоглядом чи обставинами, або, інакше кажучи – «вічними» питаннями й минушими відповідями. Тим самим філософський тип самосвідомості протистоїть догматам некритично міфомислення, частковому, однобічному, абстрактному світорозумінню, зашореному містифікаціями різного роду ідеологем; закладає у світогляді універсальні, безмежні параметри простору творчої діяльності; демонструє «механізми» зміни духовно-ціннісних норм, парадигм, політичних, пізнавальних чи світоглядних традицій [3, с. 12]. Місія історіософського дискурсу полягає у творенні категорій чіткого окреслення суспільно значущих проблем та способів їх вирішення. Понад те, філософія застерігає від спрощення світу, а, отже, й від надто простих рішень.

Українському суспільству ще належить досягнути справжній сенс національного буття й історичного примирення. Українцям вкрай потрібно навчитися мислити, творити нові сенси, а владі, послугуючись мудрим принципом бритви Оккама: «Не слід множити суще без необхідності», варто навчитися: «Не множити суперечливих смислів».

ЛІТЕРАТУРА

1. Басараб М. *Нація загубленого дискурсу* // День. — 2013. — 7 листопада. — С. 5.
2. Андрос Є. І. *Комунікативний вимір буття як фундаментальне опосередкування колізії сутності та існування* // Людина в есенційних та екзистенційних вимірах. — К. : Наукова думка, 2005. — С. 155-202.
3. *Політичний простір і філософський дискурс. Круглий стіл «Філософської думки»* // Філософська думка. — 2014. — № 3. — С.3. — С. 5-19.